

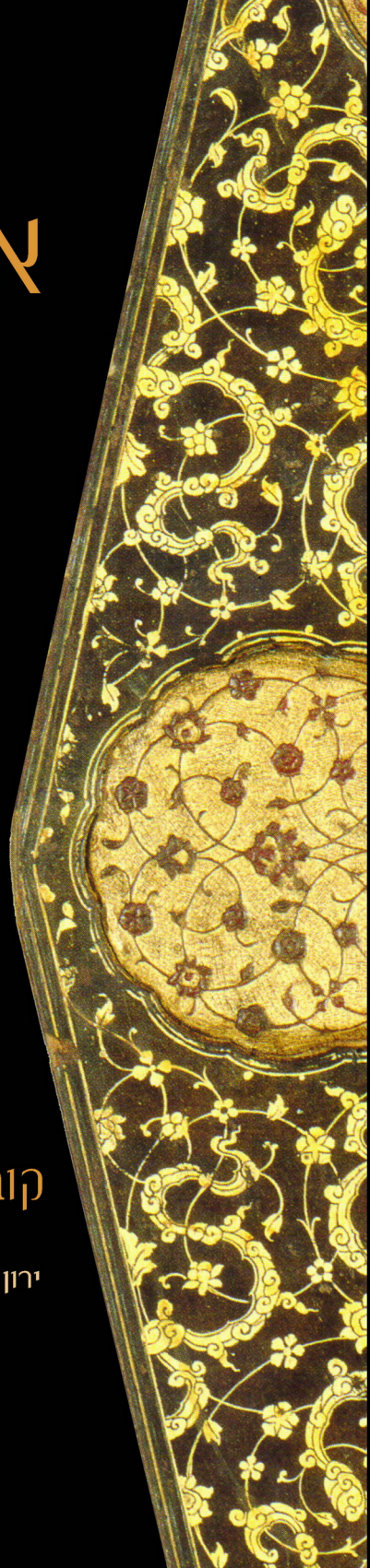
אסופה ליוסף

קובץ מחקרים שי ליוסף הקר

עורכים

ירון בן-נאה • משה אידל • גירמי כהן • יוסף קפלן

מרכז זלמן שזר

אסופה ליוסף: קובץ מחקרים שי ליוסף חקר

אסופה ליוסף

קובץ מחקרים שי ליוסף הקר

עורכים

ירון בן-נאה, משה אידל, ג'רמי כהן, יוסף קפלן

מרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי
ירושלים

המערכת המדעית

פרופ' עמנואל אטקס (יו"ר), פרופ' דוד אסף, פרופ' אלימלך הורוביץ, פרופ' יפעת וייס,
פרופ' מוטי זלקין, מר יחזקאל חובב, מר צבי יקותיאל, פרופ' מוטי גולני
מרכזת המערכת: מעין אבינרי-רבהון

עריכה לשונית: עלית קרפ

ריכוז הספר: טליה יקיר

הפקה והבאה לדפוס: יחזקאל חובב

ספר זה יוצא לאור בסיוע

משרד התרבות והספורט – מינהל התרבות

קרן דורה שוורץ, המכון למדעי היהדות ע"ש מנדל באוניברסיטה העברית בירושלים
מרכז משגב ירושלים לחקר והוראה של מורשת יהודי ספרד והמזרח באוניברסיטה
העברית בירושלים

מרכז דהאן ע"ש אהרן ורחל דהאן, אוניברסיטת בראיילן

ועד עדת הספרדים ועדות המזרח בירושלים (ע"ר)

האיורים שעל העטיפה באדיבות

The Nasser D. Khalili Collection of Islamic Art

MSS 552: Detached flap from a folio-size binding; Ottoman Turkey, 16th century; חזית

MSS 239: Detail of cover from an album of calligraphic exercises; שדרה; century

MSS 505: גב; Ottoman Turkey, 1866–1867; copied by Muhammad Shawqi

Album page with painting of a young Mevlevi dervish; Ottoman Turkey,

16th–early 17th century

© Nour Foundation, Courtesy of the Khalili Family Trust

מסת"ב 978–965–227–308–6

מספר קטלוגי 185–635

© כל הזכויות שמורות למרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי, תשע"ד

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו, בשום צורה ובשום אופן, אלקטרוני או
מכני, לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב מהמוציא לאור.

סדר ועימוד: מרכז זלמן שזר

לוחות: מכון האופסט שלמה נתן; הדפסה: דפוס גרפית בע"מ

כולם בירושלים

תוכן העניינים

9	פתח דבר	
11	הקדמה	ירון בן-נאה
17	יוסף הקר – רשימת פרסומים	

ימי הביניים

33	מדרש פרפורמטיבי בזיכרונם של מקדשי השם באשכנז	איבן ג' מרקוס
48	הרמב"ם מחקה את יוצרו: הערה ספרותית-ביוגרפית	דב ספטימוס
59	ר' עזריאל מגירונה: שתי חידות או חידה אחת?	יוסף דן
	יעדי לימוד ודימוי עצמי אצל חכמי התלמוד באירופה	אפרים קנרפוגל
68	ימי הביניים: העיסוק בסדר קדשים	
	על היסטוריות סימטריות ועל ביטולן: נבואתו של ר'	משה אידל
92	נחמיה בן שלמה הנביא בתעודה משיחית אנונימית	
124	פירוש שמע ישראל לר' משה הכהן קרשפין	יעקב שמואל שפיגל
140	האיש בהגותו של ר' נסים ממרסיי	אברהם גרוסמן
	שרפות ופשעים בשלהי ימי הביניים: כמה עדויות	שמחה עמנואל
157	מספרות ההלכה	
	אפיגון נועז: ר' אלעזר אשכנזי בן ר' נתן הבבלי	אריק לווי
170	ופירושו לתורה "צפנת פענח"	
	על טעמי מצוות המילה בהגות היהודית בביונטיון	דב שוורץ
187	בשלהי ימי הביניים	
212	הספרות הפרשנית לעשר הספירות	מיכל אורון
	מינוי חכמים למשרה רבנית במוצאי ימי הביניים – בין	יואל מרציאנו
230	ספרד לאשכנז	
253	"בית הבחירה" לר' מנחם המאירי וגורלו	חיים סולוביץ'יק

דור גולי ספרד וצאצאיהם

263	לתולדות הספר והקריאה: קהילות יהודי ספרד בעידן הדפוס	אליעזר גוטווירט
-----	---	-----------------

285	התלמוד והתלמודיים בספר "שבט יהודה"	ג'רמי כהן
	קינות ספרד והזיכרון ההיסטורי של הקהלים לאחר	יוסף יהלום
311	הגירוש	
322	שירים בשבח ספרים לר' דוד ב"ר יוסף אבן יחיא	מנחם ח' שמלצר
336	הערה על פעילותו של יצחק עקריש	ראובן בונפיל
	אמור לי מה אתה קורא ואומר לך מי אתה: יהודי המאה	ג'אנה ויינברג
363	השש-עשרה באיטליה וספריהם	
	סוחרים יהודים לוונטינים ופוננטינים, ונציה, והסחר	בנימין ראביד
	עם האימפריה העות'מאנית בשלהי המאה השש-עשרה	
381	ובראשית המאה השבע-עשרה	
	בין כריסטובל מנדס לאברהם פרנקו דה סילבירה:	יוסף קפלן
406	גלגוליו של אנוס במאה השבע-עשרה	

האימפריה העות'מאנית

	בין המגרבים למוסלמנים בקהיר: מקרבה ומשיתוף	דותן ארד
443	לעימות ולפירוד	
	גילדות יהודיות באסתאנבול במחצית הראשונה של	שמעון שוורצפוקס
487	המאה השמונה-עשרה: המתווכים וסוחר האריגים	
	"תורת התארים": מיסוד התארים של תלמידי החכמים	דב הכהן
503	באיזמיר	
	תקנות קופת אורה ושמחה וישיבת אור ישראל,	ירון בן-נאה
528	אסתאנבול תק"ף [1820] לערך	
	דרשה אנונימית בשבח מוסדות הצדקה והחסד של	ירון הראל
558	קהילת חלב	
	האימפקט של השבתאות על הזיכרון הקולקטיבי	יעקב ברנאי
570	היהודי	
595	רשימת המשתתפים	

פתח דבר

"אסופה ליוסף", קובץ מחקרים המונה עשרים ושבעה מאמרים, מוגש לפרופ' יוסף הקר – מורה, עמית ומקור השראה – בהגיעו לגבורות. בן שבעים כבן שלושים להתמדה ולחריצות, לדיוק ולהעמקה. במפעלו המדעי הוא תרם תרומה עצומה לחקר תולדות היהודים באימפריה העות'מאנית – יוצאי ספרד, רומניוטים ומוסלמים. הוא גם בירר סוגיות חשובות בתולדות היהודים בחצי האי האיברי ובדרום איטליה, הן בפרקים בתולדות יהודי ארץ ישראל ובתולדות הספר והדפוס העברי, האיר פרשיות היסטוריות עלומות וחשף את תולדותיהם של חכמים ואת עולמם. פרופ' הקר אף העמיד תלמידים הממשיכים את תחומי עיסוקו המגוונים והם בין המשתתפים בקובץ. אין הוא נח על זרי הדפנה והוא מוסיף לחקור ולכתוב. רשימת פרסומיו המרשימה הנדפסת בזה אינה כוללת מאמרים וספרים שטרם נתקבלו לדפוס, אף שהם בכתובים, ואנו מקווים שנוכה לראותם יוצאים ממכש הדפוס בקרוב.

רבגוניותו של הספר – נושאי המחקרים והיקפם הגאוגרפי והכרונולוגי – משקפת את רוחב ידיעותיו ואת תחומי חקירתו הרבים של בעל היובל, הן בארצות האסלאם הן באירופה הנוצרית, והמאמרים השונים מציגים לקהל הקוראים את עושרם ואת פניהם הרבות של חיי היהודים בימי הביניים ובראשית העת החדשה. הספר נחלק לשלושה מדורים: (א) "ימי הביניים", ובו מאמרים העוסקים בעיקר בתולדות היהודים באשכנז בימי הביניים וביצירות ימי ביניים. (ב) "דור גולי ספרד וצאצאיהם", ובו מאמרים על אודות יהודי חצי האי האיברי ותרבותם, בעיקר במאה החמש-עשרה, על הגירוש ומוראותיו, ועל גלגוליהם וכתביהם של המגורשים וצאצאיהם, ובהם אנוסים לשעבר. (ג) "האימפריה העות'מאנית", ובו מאמרים על יהודי האימפריה העות'מאנית למן שלהי התקופה הממלוכית ועד למאה התשע-עשרה. את הקובץ פותחת הקדמה המסכמת את פועלו המחקרי של פרופ' יוסף הקר וביבליוגרפיה של מחקריו.

תודתנו שלוחה למרכז זלמן שזר, שפרופ' הקר פעל בו במסירות במשך עשרות שנים בתפקידים שונים, למנכ"ל מר צבי יקותיאל, למביא לבית הדפוס מר יחזקאל חובב, לגב' טליה יקר שריכזה את פעילות המערכת, לעורכת הלשונית גב' עלית קרפ, וללוטה עיצובים על עיצוב העטיפה. כן נתונה תודתנו לגופים שסייעו במימון הדפסת הספר.

אנו מאחלים ליוסף הקר בריאות טובה ועוד שנים ארוכות של עשייה מחקרית פורייה.

העורכים

